

**Херсонська обласна бібліотека для юнацтва
ім. Бориса Лавреньова**

**ПАТРІОТИЗМ
У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ**

(Результати соціологічного дослідження, проведеного у квітні-травні 2012 року)

Херсон-2012

У ході дослідження визначалося ставлення молоді до загальнонаціональної ідеї як об'єднуючого чинника у вихованні патріотизму; досліджувався рівень знань студентів, інших верств молоді про історію України як базу для формування позитивної свідомості, гордості за свою землю, історичне минуле; визначалися моральні цінності молоді в нинішніх умовах, рівень зневіри молодих людей щодо держави як гаранта їх прав.

В опитуванні взяли участь **1474** респонденти-користувачі обласної бібліотеки для юнацтва та юнацьких структурних підрозділів з 11 районів області: Бериславського, Білозерського, Великолепетиського, Великоолександрівського, Голопристанського, Горностайвського, Іванівського, Каховського, Новотроїцького, Цюрупинського та Чаплинського.

Об'єктом дослідження виступили молоді люди віком від 18 до 30 років, з них **604 респонденти (41%)** чоловічої статі, **870 (59%)** – жіночої. Найбільш активними виявились молоді люди віком від 18 до 20 років – **722 (49%)**, менш активні від 21 до 25 років – **398 (27%)** і від 26 до 30 років – **354 (24%)**. За освітою: **41% опитаних (605)** мають середню освіту; **30% (442)** – середню спеціальну, **29% (427)** опитаних здобули вищу освіту.

Щодо ставлення сучасної молоді **до розвитку національної ідеї в українській державі 693 чол. (47%)** вважають, що національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі. Трохи менше **32% опитаних (472 людини)** впевнені, що національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави, і це не може не радувати, та вселяє надію, що ці молоді люди виховувалися в українських традиціях та бажають брати участь в подальшому державотворенні. У той же час респонденти, які складають п'яту частину опитаних, зовсім протилежної думки. Так, **12% (176)** запевняють, що національної ідеї немає, а **9% (133)** стверджують, що національна ідея не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для людини особисто. Виходячи з української історії та державотворення, треба доносити до молоді, що національна ідея – це дух народу, це мета до зростання духовності, єдності нації та матеріального благополуччя.

На наступне питання **Чи впливає знання історичного минулого на подальше життя держави та її населення?** більшість опитаних - **825 (56%)** відповіли, що саме історичне минуле дуже важливим для нації, а тому вивчати і знати його необхідно кожному. **383 (26%)** стверджують, що кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини, а **148 (10%)** думають, що історичне минуле неважливе, потрібно жити майбутнім; **118 (8%)** - історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави. Історія - це невід'ємна частина культури та атрибут кожної нації, кожного народу. Тому той, хто не знає свого минулого, не має права називати себе "свідомим". Думку молоді можна висловити так, що кожен українець повинен мати базові знання з історії своєї держави, а поглиблене її вивчення - це особиста справа кожної людини. Хто не пам'ятає свого минулого, не вартий майбутнього. Дуже приємно, що молоді люди, які не байдужі до рідної країни, створюють спілки в соціальних мережах та залучають молодь до вивчення історії України.

На питання **Які заходи повинна вжити держава аби підтримати патріотичний дух молоді?**, відповіли 974 респонденти – це 66% від кількості усіх опитаних. Тому відсотки вираховувалися, виходячи саме з цієї цифри, а не загальної

кількості респондентів.

Отже, найбільша кількість респондентів **31% (305)** вважають, що державі треба забезпечити молодь соціальними гарантіями (освіта, робота (в т. ч. після закінчення ВНЗ), житло); забезпечити фінансову стабільність в країні – **206 (21%)**; відновити роботу фабрик, заводів по випуску національної продукції – **90 (9%)**; популяризація патріотизму через ЗМІ та Інтернет – **83 (8%)**; проведення мітингів, фестивалів, музично-танцювальних флешмобів, концертів патріотичного спрямування – **80 (8%)**; ввести курс «Патріотичне виховання» в шкільну програму – **73 (7%)**; пільгове кредитування житла для молодих сімей – **44 (5%)**; підвищення рівня фінансування державою сільського господарства – **42 (4%)**; зберегти соціальну структуру села (медичні пункти, школи, поштові відділення, заклади культури) – **29 (3%)**; створити молодіжні патріотичні організації – **19 (2%)**; заохотити молодь до вивчення історії країни – **10 (1%)**; заборонити рекламу тютюну, горілки, насилля – **12 (1%)**; створити комп'ютерні ігри патріотичного напруження – **1 респондент (0,1%)**.

Виходячи з цього, робимо висновок, що молодь відчуває себе незахищеною і не бачить підтримки з боку держави. Потрібно робити конкретні кроки для підвищення авторитету в очах молоді. По-перше, треба починати виховання патріотизму з самого низу, тобто з виховання в сім'ї, в дитячих дошкільних та навчальних закладах. По-друге, зробити більш доступними освіту у вищих навчальних закладах та забезпечення молоді роботою за фахом після закінчення ВНЗ. Особливою проблемою стає доступне житло для молоді. По-третє, зробити українські вироби модними, брендовими, щоб молоді люди могли пишатися тим, що споживають українське. Молоді люди постійно відвідують концерти, фестивалі, різноманітні розважальні заходи, тому надання цим заходам патріотичного змісту може більше привернути увагу молодих до цієї теми.

Формування свідомого громадянина, патріота можливе для людини з високими особистісними якостями й рисами характеру, світоглядом і способом мислення, почуттями, вчинками та поведінкою, спрямованими на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства. Ось як відповіли опитувані на питання: **Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді?** Найбільш бажаною рисою характеру опитані вважають відчуття пошани до своєї країни – **958 (65%)**; інтерес до історичного минулого – на другому місці **368 (25%)**; активність у громадському житті країни – на третьому **19% (280)**; інтелігентність – на четвертому **9% (133)**; високий рівень ерудиції – на п'ятому **5% (74)**; окремо виділили таку рису характеру, як толерантність **24 респонденти (2%)**, небайдужість до Батьківщини - **3 респондента**.

Майже так само розподілилися голоси на наступне запитання **Які з вищеназваних якостей добре розвинені особисто у Вас?:** відчуття пошани до своєї країни – **604 (41%)**; інтерес до історичного минулого – **427 (29%)**; високий рівень ерудиції – **177 (12%)**; інтелігентність – **59 (4%)**; активність у громадському житті країни – **147 (10%)**; толерантність – **24 (2%)**. Отже, можна зробити висновок, що на перше місце у більшості все ж таки виходить пошана до своєї країни та інтерес до історичного майбутнього. Але невелику кількість голосів набрав розділ **активність у громадському житті країни**, хоча громадяни країни повинні не лише цікавитися подіями держави, а й активно та адекватно реагувати на них. В цьому і відображується непатріотичність молодих людей.

На питання **Як саме Ви проводите свій вільний час?** голоси розподілилися так: відвідую історичні, літературні, художні музеї, виставки – **88 (6%)**; відвідую бібліотеки та обираю книги, які представляють історичне минуле нашого народу та

його героїв – **413 (28%)**; відвідую театри та переглядаю кінофільми на історично-патріотичні теми – **71 (5%)**; частіше за все проводжу вільний час вдома за телевізором та комп'ютером – **707 (48%)**; надаю перевагу компанії друзів – **280 (19%)**; виховую дітей – **1 (0,06%)**; відпочиваю на природі – **1 (0,06%)**; займаюсь спортом – **52 (4%)**; у родинному колі – **35 (3%)**. Вільний час молоді - це те основне, що розкриває нам її вподобання. Тож із опитування ми бачимо, що більшість опитуваних проводить вільний час вдома і їх дозвілля, нажаль, не стикається з розвитком патріотизму.

66% опитаних (973) відчують **відсутність моральних цінностей в української молоді**, але **32% (472)** впевнені що це не так. **2% (29)** не змогли відповісти на це запитання.

Ті, хто відчують відсутність моральних цінностей у молоді, вбачають це в поведінці та ставленні до оточуючих (неповазі до старшого покоління) – **280**; невихованості – **177**; байдужості до всього – **133**; жорстокості – **103**; зловживанні алкоголем, наркотиками – **88**; егоїзмі – **62**; неповазі до традицій та історичного минулого – **59**; вживанні нецензурної лексики – **38**; пасивній життєвій позиції – **4**. На жаль, моральні цінності, сформовані протягом століть, увійшли до списку архаїзмів. Серед молоді падає духовність, що пояснюється, насамперед, зниженням рівня життя в Україні, відсутністю соціальної захищеності, безробіттям.

Щодо впливу негативних звичок на рівень патріотизму голоси поділилися навпіл: **так** вважають **737** опитаних (**50%**), **ні** – **693 (47%)**, **залежить від людини** – **44 (3%)**. Це, мабуть, через те, що алкогольні напої вживають практично всі молоді люди і це не заважає їм з повагою ставитися до рідної країни та займати активну громадянську позицію.

На рівень патріотизму, вважає молодь, впливає перш за все: загальнополітична атмосфера в суспільстві – **531 (36%)**; можливість вибору навчального закладу – **279 (19%)**; наявність, відсутність роботи – **501 (34%)**; житлові умови – **295 (20%)**. Менший вплив має рівень задоволення права на відпочинок – **64 (4%)**; соціально-побутові ситуації не повинні впливати на рівень патріотизму – **1** респондент; відсутність соціальної справедливості (корупція, приватизація держмайна) – **13 (0,9%)**; економічний стан в країні; захист прав громадян; відсутність достойної заробітної плати.

Проаналізувавши результати соціологічного дослідження «Патріотизм у розумінні сучасної молоді», можна зробити висновок, що в української молоді все ж таки проявляється в певній мірі патріотизм: у відчутті пошани до своєї країни, у знанні історичного минулого, активності у громадському житті країни. У цьому не останню роль відіграє сімейне виховання. Але реалії життя дуже негативно впливають на рівень патріотизму.

Історично склалося, що за роки незалежності України влада не приділяла належної уваги процесу виховання патріотів та не створила загальнодержавних програм патріотичного виховання. Це призвело до того, що велика кількість молодих людей готова за першої нагоди покинути країну, не знає історичного минулого та байдуже ставиться до майбутнього нашої країни.

Саме влада держави повинна, мабуть, побудувати концепцію патріотичного виховання молоді України як систему поглядів на формування громадянина – патріота Вітчизни в сучасних умовах, що створить правову основу для реалізації державної політики в області патріотичного виховання.

Шлях у майбутнє вирішення цієї проблеми лежить через духовну освіту нашого суспільства. Роль бібліотеки полягає у тому, щоб якомога активніше впливати за допомоги книги на розум та серця молодого покоління. На сьогоднішній день робота бібліотек направлена на виховання молоді в дусі слов'янських традицій і цінностей, поваги до держави і суспільства.

Для укріплення життєвої позиції у молоді, прищеплення любові до свого народу, знання своєї історії, культури, літератури бібліотеки області проводять чимало різноманітних заходів та акцій: уроки-мандрівки до Дня незалежності України, години пам'яті, години-вшанування до Дня пам'яті героїв Крут, ліквідаторів Чорнобильської АЕС, ветеранів війни, зустрічі-діалоги з воїнами, які звільнилися в запас, історичні мандрівки, уроки народознавства, присвячені розповсюдженню культурно-історичної спадщини.

Херсонська обласна бібліотека для юнацтва ім. Б.Лавреньова спільно з навчальними і позашкільними закладами та громадськими організаціями проводить заходи, акції до Дня незалежності України, Дня Конституції, Дня Соборності, Дня Перемоги та Дня жертв Голодомору і політичних репресій: історичний хроноскоп «Як Україна стала незалежною?», урок державності «Задзвеніли срібні дзвони», відео-екскурс «Великий травень великої Перемоги». Важливу роль відіграють заходи, пов'язані з вивченням історії рідного краю з метою прищепити любов до місця, де людина народилася, де формується її любов до своєї малої батьківщини, а значить і патріотичне виховання в цілому.

Зав.науково-методичним відділом
обласної бібліотеки для юнацтва
ім. Б.Лавреньова

І.І.Тарадименко

Провідний методист
науково-методичного відділу
обласної бібліотеки для юнацтва
ім.. Б.Лавреньова

О.О. Козаченко